

Transcript:

I år fyller fredsforskningen femti år. I 1959, da Eisenhower var president i USA og Gerhardsen statsminister i Norge, ble Institutt for fredsforskning (PRIO) opprettet i Oslo. Samme år tok Castro makten på Kuba og et opprør begynte i Sør-Vietnam.

”Hva jobber du med?” blir jeg ofte spurt. ”Jeg er fredsforsker,” svarer jeg. Noen smiler tørt: ”Ja, da blir du aldri arbeidsløs.” Mange tror fred er umulig, at krig følger av menneskets natur. Jeg er ikke enig. Ikke at jeg tror fredsforskere blir arbeidsløse. Men vi kommer til å forske mer på fred og mindre på væpnede konflikter etter som verden blir mer fredelig. For det blir den faktisk.

De som stiftet PRIO, hadde en verdenskrig i friskt minne. I statistikken rager de to verdenskrigene høyt over alle andre når det gjelder antall drepte. Nå har vi unngått verdenskrig i 63 år. Målet må være at krig mellom stormakter blir like utenkelig i Asia og Midtøsten som i Europa.

Det verste ved den kalde krigen, som delte verden i to fiendtlige leire, var ikke jernteppet i Europa. Verst, fra fredsforskerens synspunkt, var faren for atomkrig. I fredsforskningens første år samlet atomvåpenmotstandere seg til store demonstrasjoner. Kampanjen mot atomvåpen er like viktig nå som før. Faren for atomkrig – og for ulykker – øker jo flere atomvåpen som finnes. Likevel kjemper nedrustningen i motbakke. Dessverre har ikke atomnedrustning topp-prioritet for Obama heller, men kanskje kan vi påvirke ham.

Når vi i dag ser tilbake på den kalde krigens periode, er det ikke atomkrigstruslen, men alle borgerkrigene som opptar oss mest. Mens krigen var kald i Europa, var den varm i Asia, Afrika og Latin-Amerika. Millioner døde i borgerkriger der én part fikk støtte fra USA, en annen fra Sovjetunionen eller Kina. Antall væpnede konflikter økte fra femten i 1959 til over femti i 1991–92. Men da kom vendepunktet. Etter den kalde krigen ble det slutt på at opprørsgrupper fikk supermaktstøtte. Det bidro til at antall væpnede konflikter gikk ned fra 50 til 30.

Dessverre stoppet nedgangen i 2003. Siden er like mange nye kriger begynt som er blitt avsluttet. Én årsak til det er at det lyktes et lite terrornettverk å ramme USA den 11. september 2001 og provosere supermakten til en såkalt ”krig mot terror” med invasjon av Afghanistan og Irak.

Krigene som etterfulgte disse invasjonene, er borgerkriger med internasjonal innblanding. En svak regjering kan bare overleve med militær støtte utenfra. Men slike kriger kan ikke vinnes militært. Det som trengs, er fredsbyggende diplomati, der alle involverte tar del.

Fred handler om å hindre, begrense og avslutte kriger og skape levedyktige samfunn der alle munner mettes, alle barn går på skole og folk beskyttes mot vold. Mitt håp er at fredsforskningen skal handle mer om fredsbygging. Fredsforskningen har grepet om seg og gjør seg gjeldende på stadig flere områder, stadig flere universiteter og institutter.

Når jeg tenker på året vi står foran, kan jeg likevel ikke unngå være bekymret, bekymret for enda mer lidelse i Gaza, Darfur, Afghanistan, Kongo, og andre steder der kriger pågår, bekymret for at nye kriger skal bryte ut, og for nød blant dem som rammes av prisfall på utviklingslandenes eksportvarer. Men når jeg tenker på fredens mulighet i det 21. århundre, da kjenner jeg meg opprømt. Vi har unngått verdenskriger i hele min levetid, kommet over den kalde krigen og har nå lært – tror jeg – at det ikke er krig som trengs mot terror, men en tålmodig innsats av politi, diplomati og fredsbygging. Vi kan få et fredens århundre.